

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova” realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočan(a)va o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj nezalica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Đokica Jovanović,
Filozofski fakultet,
Odeljenje za sociologiju,
Univerzitet u Beogradu

Komemorativno kao ideologija (8)

Sprovođenje Jevreja u logor na Sajmištu

Zato se, iz godine u godinu, menjaju interpretativni planovi. Kao u vreme koje je prethodilo ratu i kao za vreme samog rata, obrazovni sistem je do danas ostao na principima nacionalnog romantizma iz XIX stoleća, metnuo je na sebe znak „nacionalne budnice“. Te tako naša škola uznosi ratničke vrednosti – uzdiže junaštvo i junačku žrtvu zarad „višeg“ narodnog, verskog... ideološkog razloga. Ona ne uči kulturi mira, dijaloga sa „drugim“. U školi zasnovanoj na „herojskoj epici“ skoro isključivo „našeg“ naroda, se više pripovedaju starije od raznim vojskovođama, kraljevima i velmožama i o bunama, ustancima i ratovima, no što se uči socijalna istorija o trajanju i razvoju konkretnih zajednica. Učenici više uče i znaju o ratovima (nasilju, razaranju) no što znaju o miru (nenasilju, stvaralaštvu).

Nasuprot ovome što je rečeno, ima i pokušaja da se progovori o balkanskim nesporazumima tako što se pokreće međusobni dijalog sa ljudima sa raznih balkanskih strana. Ovo je naročito važno pošto su, kako

kaže Vjekoslav Perica, srušeni jugoslovenski „ujediniteljski i pomiriteljski mitovi“. Otuda, „ne treba posebno isticati da će se to srpsko-hrvatsko „vječno“ neprijateljstvo sada usađeno u nacionalne identitete i nacionalne crkve, negativno odraziti i na susjedne narode poput Bošnjaka, Srba i Hrvata u Bosni i Hercegovini, Makedonaca, Albanaca i drugih“ (Vjekoslav Perica, *Uloga crkava u konstrukciji državotvornih mitova Hrvatske i Srbije*).

Najbolji primer organizovanog zaborava komemorabilnih istina je primer organizovanopolitičkog zaborava na herojsko delo Stjepana Steva Filipovića. Stjepan Stevo Filipović, revolucionar i borac protiv fašizma, obešen je 22. 5. 1942. godine u Valjevu. Iako je slika prkosnog Filipovića pod vešalima jedna od prvih stvari koje političari i brojni svetski uglednici vide kad uđu u zgradu UN u Njujorku, u Srbiji i Hrvatskoj se njemu neće puno čuti. Nema političara, nema govora ni polaganja vijenaca. Stidi ga se rodna Hrvatska. „I dok je Filipović na East Riveru,

u njegovu rodnom Opuzenu nema nikakva znaka da je iz toga grada potekao narodni heroj, koji je postao simbol otpora fašizmu. Spomen-park i njegov spomenik minirani su početkom devedesetih godina i danas se na njihovu mjestu nalazi gospodarska zona“ (Stanislav Soldo, *Ovo je Stjepan Filipović, hrvatski heroj kojemu se u UN-u klanjaju, ali u rodnom Opuzenu ga ne žele: Svjetski državnici ga veličaju, a ovdje za njega nema mjesta. I spomenik su mu minirali!*). Stidi se Stevana Filipovića i Srbija u kojoj je ratovao protiv nacifašizma. „Kada je početkom devedesetih godina prošlog veka počeo građanski rat i raspad SFRJ, na meti se našlo i ovo spomen-obeležje. Bista u centru grada, postavljena na mestu gde je izvršeno herojevo vešanje, od 1991. do 1994. nekoliko puta je rušena, te je lokalna vlast bila primorana da je depone u magacin komunalnog preduzeća. Za najveći broj građana Valjeva bilo je uvredljivo kada su i na bisti i na spomeniku na brdu Vidrak videli neprikladne natpise i iscrpane kukaste krstove. Stevanovi saborci su razmišljali da organizuju dežurstva kako bi sprečili vandale u toj nerazumnoj nameri“ (Rada Sević, *Spomenik Stevanu Filipoviću – jedan od simbola Valjeva*). Nema više komemorativnog obeležavanja godišnjice smrti komandanta partizanskog bataljona i narodnog heroja. Dakle, „Čoveka ne smeš ubiti, ali, ustašu, četnika, komunjaru, baliju, zveri... smeš“ (Vladan Beara i Predrag Miljanović, *Gde si to bio, sine moj?*).

I, konačno, iz memorijalizacije se brišu žrtve tako što su neka mesta komemorabilnosti prepuštena korovu zaborava (Beograd) ili selektivnoj reideologizaciji (Niš). *Nastavlja se*

Slučajno otkriće

Tekst: Ivana Branović

Pionir svih antibiotskih lekova, penicilin, predstavlja jedno od najvećih otkrića svih vremena. Za njegov pronalazak zaslužan je škotski mikrobiolog Aleksandar Fleming (1881-1955). Odrastao je u skromnoj seoskoj porodici. Nakon završene medicine, radi kao venerolog, a 1914. godine učestvuje u Prvom svetskom ratu radeći u bolnicama na zapadnom frontu u Francuskoj. Tokom ovog perioda, Fleming uočava da veći broj vojnika umire od infekcije nego od samih povreda. Antiseptici, sredstva za sprečavanje rasta i razmnožavanja bakterija, koji su tada korišćeni, uništavali su leukocite brže nego što uništavaju bakterije i nisu delovali u dubokim ranama olakšavajući nastanak gangrene. Smatra se da je Flemingov prvi veliki doprinos medicini bio uočavanje štetnog dejstva antiseptika na organizam kada se ne upotrebljava pravilno. Veliki pronalasci ovog naučnika bili su obavijeni velom slučajnosti. U novembru 1921. godine radeći prehladen jednog dana slučajno je kinuo u petrijevu šolju, posudu u kojoj se čuvaju kulture bakterija. Pod pretpostavkom da u telesnim tečnostima ima čelije odbrane, ostavio je na posmatranje ovu koloniju. Posle nekoliko nedelja uočio je da se bakterijska kultura „rastopila“. Ponovivši eksperiment na uzorcima sekreta zdravih kolega dobio je slične rezultate. Enzim koji je pronašao nazvao je lizim (gr. lisis – rastvaranje). Nažalost, ovaj enzim je delovao samo na uski spektar bakterija, ali ne i na izazivače težih oboljenja. Nakon ovog otkrića, u septembru 1928. godine, Fleming je uočio da je jedna od petrijevih šolja sa *Staphylococcus aureus* kontaminirana plesnima. Bakterije su u zoni oko gljivica bile uništene. Smatrajući da je pronašao još jedan enzim, Fleming ponavlja istraživanje i na drugim bakterijama kao što su

Foto: Wikipedia

streptokok, stafilokok, bacili difterije i antraksa na kojima supstanca pokazuje zadovoljavajući efekat. Penicilin je imao snažno mikrobno dejstvo ali Fleming nikada nije uspeo da iz njega izdvoji aktivnu supstancu. Ipak, uspeo je da ukaže na njegov klinički potencijal. Dva naučnika sa Univerziteta u Oksfordu, Hovard Flori i Ernest Boris Čejn, nastavljajući Flemingov rad, uspeali su 1939. godine da izdvoje lek u čistom obliku čak milion puta aktivniji od Flemingove sirove supstance. Lek su potvrdili eksperimentalno 1940. godine, a već 1942. izvode potpuno uspešan test na čoveku. Zatim je usledila masovna proizvodnja ovog leka prvo za vojne, a kasnije i za civilne potrebe. Nobelovu nagradu za doprinos medicini podeliće sva tri naučnika 1945. godine, ali zbog pitanja koje najviše zaslužan za penicilin njihovi međusobni odnosi nikada neće biti blagonakloni. Na pragu stogodišnjice od otkrića „čudesnog leka“ čovečanstvo se suočava sa sve alarmantnijim problemom rezistencije mikroorganizama. Lek koji je spasio milione života proteklih decenija, veliki broj bolesti izlećio, a neke i iskorenio, gubi na snazi zbog neadekvatne upotrebe. Da li ćemo sačuvati postojeću prednost nad mikroorganizmima?

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke,
„Danas“ predstavlja izabrane priče sa
naučnopopularnog portala
elementarium.cpn.rs

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1															
2										■					
3								■							
4				■							■				
5							■							■	
6					■							■			
7		■							■						
8						■							■		
9			■							■					
10								■							
11											■				
12							■								

VODORAVNO: 1. Ogradiivati se tarabom, **2.** Sparušenost - Slovensko božanstvo sunca (mit.), **3.** Žiteljka Bara - Sobni ukrasni žbunici, **4.** Ime vajara Loga - Ime glumca Saterlenda - Jezero u Rusiji, **5.** Pakao (grč.) - Aromatične materije - Veznik, **6.** Platno od bele svile - Napadač - Naš raniji avioprevoznik, **7.** Simbol vodonika - Trgovac suknom - Glavni grad Albanije, **8.** Metalni zakivak - Slike mašte - Doktor (skr.), **9.** Item (skr.) - Veliki tor - Azorska ostrva, **10.** Čarobnjak - Grafički postupak urezivanja crteža, **11.** Biljka bescvetnica - Vrsta deteline, **12.** Pritoka Zapadne Morave - Jako izražen egoizam.

USPRAVNO: 1. Tehničar u stomatologiji, **2.** Oličenje božanstva u hinduizmu - Odisejeva postojbina, **3.** Nasilnik, zločinac - Američka glumica, Dajana, **4.** Ime glumice Sofronović - Trapavo hodati, **5.** Deo meča u boku - Porculanska zemlja, **6.** Muslimanska verska knjiga, Koran - Raonici, **7.** Mesto kod Šavnika - Tiganjičiči, **8.** Inicijali pisca Simovića - Gorka materija - Inicijali pesnika Erića, **9.** Kosi štampani slog, kurziv - Hipoteka, intabulacija, **10.** Oznaka za volt - Zderati - Drugo, ostalo, **11.** Rečno ostrvo - Deo Nove Gvineje - Oznaka za tonu, **12.** Pojava na vodi, val - Zarezana mesta, **13.** Staro ime Španije - Pirinač,

riža, 14. Biljka poreklom iz istočne Azije - Ime košarkaša Milutinovića, **15.** Istanje istih prava.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA

VODORAVNO: Dekameron, nebog, epiloz, alapače, Biljana, uju, lcan, igala, omaciti se, otirati, Imel, r, oni, hlorofil, za, Ki, dignitet, kal, t, Mijo, okrajak, okorelica, Tarim, Gina, Opi, podovi, Oto Logo, naratak, nemoć, normirači.